

Gymnázium Jozefa Gregora Tajovského Banská Bystrica

Douglas Adams

Stopárov sprievodca galaxiou

Hana Matušková

Banská Bystrica, 2009

OBSAH

<u>ÚVOD</u>	3
<u>1. TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ</u>	4
1.1 Vedecká fantastika.....	4
1.1.1 Vedecko-fantastická literatúra.....	4
1.1.2 Komedialna vedecká fantastika.....	5
1.2 Douglas Adams.....	6
1.2.1 Detstvo, vzdelanie a raná tvorba.....	6
1.2.2 Pohľad na svet.....	8
1.2.3 Osobný život.....	9
1.2.4 Úmrtie.....	9
1.2.5 Uterákový deň.....	10
1.2.6 Dielo.....	10
1.3 Stopárov sprievodca galaxiou.....	12
<u>2. VLASTNÁ PRÁCA</u>	14
2.1 Téma.....	14
2.2 Kompozícia.....	14
2.3 Charakteristika hlavných postáv.....	14
2.4 Dej.....	16
<u>DISKUSIA A ZÁVER</u>	21
<u>ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY</u>	22
<u>PRÍLOHY</u>	23

ÚVOD

Mnohí si myslia, že fantasy a sci-fi literatúra nestojí za nič. Že sú to len gýčové diela plné bojov, patetických rečí, diela určené len pre nevypelých tínedžerov a nedospelých dospelých. Najväčšou výčitkou je to, že takéto knihy a filmy obsahujú prvok nereálna, čím sa automaticky degradujú na rozprávky pre deti. V niečom to je pravda, v mnohom však nie. Tento žáner totiž treba prijať taký, aký je, nepozastavovať sa nad vecami, ktoré by sa v skutočnom svete nemohli stať. Keď ich prijmete ako skutočnosť, väčšinou zistíte, že sa vám to začína páčiť. A poriadne.

Okrem toho, fantastická literatúra umožňuje autorom tvoriť omnoho pestrejšie diela, keďže môžu uzdu svojej fantázie popustiť viac, ako autori klasických žánrov.

V tomto žánri, ako v každom inom, vzniklo veľa brakových, ale aj kvalitných diel. Môžu byť temné, vážne, filozofické, zvláštne (aj oproti sci-fi/fantasy štandardom), smutné, veslé, romantické, a nakoniec aj navonok úplne šialené, ale vo vnútri v mnohom vypovedajúce o našom svete a o nás samých. O živote, vesmíre a všetkom... Presne taká je aj „päťdielna trilógia“ autora Douglasa Adamsa, *Stopárov sprievodca galaxiou*.

Možno sa pýtate, prečo si prečítať dielo práve tohto autora a chceli by ste siahnuť po niečom serióznejšom. Humoristická literatúra však nemusí byť bezduchá, hlavne ak ju napísal taký úžasný človek, akým bol Douglas Adams. A o tom sa vás v tomto projekte pokúsím presvedčiť.

1. TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

1.1 Vedecká fantastika

Vedecká fantastika alebo science fiction (skrátene sci-fi) je žáner prozaických alebo audiovizuálnych diel, v ktorých sa obraz sveta, spravidla premietnutý do budúcnosti, opiera o znalosti súčasnej vedy a techniky a o predpoklady jej vývoja. Narozdiel od fantasy, imaginatívne prvky v sci-fi sú často položené na vedeckom základe a držia sa prírodných zákonov (samozrejme, niektoré časti príbehu môžu byť založené na čisto tvorivej špekulácii).

Vedecko-fantastické príbehy väčšinou obsahujú niektoré z týchto prvkov:

- dej sa odohráva v budúcnosti alebo alternatívnej minulosti / súčasnosti
- dej sa odohráva vo vesmíre, obývanom okrem ľudí aj mimozemskými formami života, na iných planétach
- objavujú sa technológie odporujúce dovtedajším vedeckým zisteniam alebo prírodným zákonom
- kolaps sociálneho alebo politického systému (dystopia alebo anarchia)

1.1.1 Vedecko-fantastická literatúra

Vedecko-fantastická literatúra siaha svojimi koreňmi až k žánru utopistickej literatúry (Platónova *Atlantis*, Lukiánove *Pravdivé príbehy*, Rabelaisov *Gargantua a Pantagruel*, Moorova *Utópia*, Campanellov *Slnčný štát* a i.). Za zakladateľov modernej science-fiction považujeme Julesa Verna (*Cesta na Mesiac*, *Vynález skazy*, *Robur-Dobytateľ*, *Oceľové mesto* a i.) a H. G. Wellsa (*Prví ľudia na Mesiaci*, *Neviditeľný*, *Stroj času*). Ich fiktívne príbehy umiestnené do budúcnosti a na iné vesmírne telesá nie sú iba výsledkom ich predstavivosti, ale usilujú sa vychádzať

z reálnej perspektívy vedy a techniky. V tomto zmysle je science-fiction zvyčajne pokusom o pohľad do budúcnosti človeka, ľudstva, civilizácie. Pretože tento žáner prebral na seba v zmenenej podobe niektoré črty fantastickej ľudovej rozprávky, nazval ho poľský autor Stanislav Lem rozprávkou 20. storočia.

1.1.2 Komedialna vedecká fantastika

Komedialna vedecká fantastika je jedným zo subžánrov science-fiction, ktorý využíva zavedené žánrové konvencie (napríklad mimozemská invázia na Zem, futuristické technológie alebo medzihviezdne cestovanie) na vytvorenie komického efektu. Medzi najznámejšie diela komediálnej science-fiction patria päťdielny román *Stopárov sprievodca galaxiou* Douglasa Adamsa, *Sirény z Titanu* Kurta Vonneguta, séria románov *Miles Vorkosigan* Lois McMaster Bujoldovej, filmy *Mars útočí* a *Muži v čiernom* alebo televízne seriály ako *Futurama* a *Červený trpaslík*.

1.2 Douglas Adams

Douglas Noël Adams (11. marec 1952 Cambridge – 11. máj 2001 Kalifornia) bol anglický spisovateľ, dramaturg humoristických rozhlasových programov a hudobník, ktorý sa preslávil knižnou sériou *Stopárov sprievodca galaxiou*.

Medzi jeho ďalšie diela patria romány s hlavnou postavou Dirka Gentlyho a dokumentárna publikácia *Ešte ich môžeme vidieť*. Je to výprava za vymierajúcimi živočíchmi, ktorá vznikla na základe rovnomenného rozhlasového vysielania BBC. Adams dal taktiež podnet na vytvorenie počítačovej hry *Vesmírna loď Titanic*, ktorá bola neskôr prepísaná do románovej podoby Terryom Jonesom.

Adams sám seba označoval za „radikálneho ateistu“. Priatelia a fanúšikovia ho poznali aj ako ekologického aktivistu a milovníka rýchlych áut, fotoaparátov, počítačov Macintosh a ďalších „technických hračiek“. Uznávaný biológ Richard Dawkins zasvetil svoju knihu *The God Delusion (Boh je halucinácia)* práve Adamsovi a popisuje v nej, ako spisovateľov výklad evolúcie vyústil v jeho „konvertovanie“ k ateizmu. Ku koncu života pôsobil ako vyhľadávaný lektor, prednášajúci o moderných technológiách a životnom prostredí.

25.mája sa na pamiatku Douglasa Adamsa koná Uterákový deň.

1.2.1 Detstvo, vzdelanie a raná tvorba

Douglas Adams sa narodil Janet Adamsovej (rodená Donovanová, dnes Thriftová) a Christopherovi Douglasovi Adamsovi v anglickom meste Cambridge. Po materskej škole Primrose Hill v Brentwoode bol Adams v šiestich rokoch prijatý na Brentwoodsku školu, kde študoval až do roku 1970 a patril medzi najlepších žiakov.

Na základe majstrovsky napísanej eseje na tému náboženskej poézie, kde sa Adams okrem iného venuje Beatles a Williamovi Blakeovi, bol v roku 1971 prijatý na cambridgeskú St John's College.

V roku 1974 získal bakalársky titul v odbore anglická literatúra.

Časť jeho ranej tvorby sa objavila v roku 1974 v upravenej verzii *Footlight Revue z Cambridgeu* na TV stanici BBC2. Vďaka živému predstaveniu tej istej revue v londýnskom West End Adamsa „objavil“ jeden z členov humoristickej skupiny *Monty Python*, Graham Chapman. Títo dvaja krátko spolupracovali pri písaní jednej z epizód seriálu *Monty Pythonov Lietajúci cirkus (Monty Python's Flying circus)*, konkrétne na epizóde číslo 45 s názvom *Stranícko-politické vysielanie*. Adams do nej napísal scénu s názvom „Lekár, ktorého sestrička pichá pacientov“. V nej vystupuje muž, ktorého pobodala zdravotná sestra a s ťažkým krvácaním brucha sa obracia na svojho lekára. Ten mu však predkladá stohy nezmyselných formulárov na podpis, ktoré sú potrebné na to, aby ho mohol ošetriť. Adams takisto pomáhal s tvorbou jednej scény vo filme *Monty Python a Svätý grál*.

V roku 1977 vytvoril rozhlasové hry pre *The Burkiss Way* a *The News Huddlines*.

V dobe, keď mal Adams problémy s predajom svojich príbehov sa živil rôznymi „príležitostnými prácami“. Po získaní univerzitného titulu strávil niekoľko rokov prácou pre rádiové a televízne spoločnosti, písal, hral v divadle a niekedy tiež režíroval revue v Londýne, Cambridgei a Edinburgh Fringe. Okrem toho pracoval ako pomocná sila v nemocnici, stavbár na statku, čistič kurníkov, osobný strážca, rozhlasový producent a scenárista seriálu *Doctor Who*.

V roku 1979 Adams a John Lloyd napísali scenár ku dvom polhodinovým epizódam seriálu *Doctor Snuggles*. Lloyd sa spolupodieľal aj na dvoch epizódach pôvodnej rozhlasovej verzie *Stopárovho sprievodcu galaxiou*.

1.2.2 Pohľad na svet

Ateizmus

Adams veril, že Boh neexistuje. Radšej sa zaoberal pozemskými záležitosťami, napríklad ochranou životného prostredia. Navzdory tomuto presvedčeniu v jednom rozhovore povedal, že ho „náboženstvo fascinuje“. „Veľmi rád sa v ňom vrtam. Za tie roky som o náboženstve premýšľal toľko, že sa to nutne muselo prejaviť na mojej tvorbe.“ Zaujatosť, ktorú opisuje, pochádza zo skutočnosti, že mnoho „inak rozumných... a inteligentných ľudí... môže brať [existenciu Boha] smrteľne vážne.“

Náboženskú vieru prirovnáva k „vnímajúcej mláke“. Pomocou nej sa snaží vyvrátiť tvrdenie, že usporiadanie tohto sveta, ktoré tak dokonale vyhovuje našim potrebám, je jasným dôkazom existencie Boha. Adams prirovnáva takto zmýšľajúcich ľudí k inteligentnej kaluži vody. Tá si je tiež istá, že diera v zemi, ktorú vyplňa, musela byť vytvorená špeciálne kvôli nej, pretože jej sedí ako šitá na mieru.

Životné prostredie

Douglas Adams sa angažoval v ochrane ohrozených živočíšnych druhov. V rámci tejto činnosti uviedol rozhlasový seriál *Ešte ich môžeme vidieť*, počas ktorého sa s prírodovedcom Markom Carwardinom vydali pozorovať ohrozené druhy zvierat. O niečo neskôr vyšla aj rovnomenná kniha, ktorá v roku 1992 získala aj multimediálnu podobu, kombinujúcu nahovorenú knihu, text a fotografie.

Adams sa v roku 1994 zúčastnil výstupu na Kilimandžáro, pri ktorom bol prezlečený za nosorožca. Tento projekt nazvaný *Zachráňte nosorožce (Save the Rhino)* sa konal pod záštitou britskej charitatívnej organizácie. Zúčastnilo sa ho mnoho ľudí a každý z nich si na chvíľu kostým nosorožca obliekol. Adams ho mal na sebe v prvej časti cesty, ešte pred samotným výstupom.

1.2.3 Osobný život

S jeho ženou Jane Belsonovou ho zoznámili priatelia. Žili spolu v Los Angeles v roku 1983, keď písal scenár k filmovej adaptácii „*Stopára*“. Keď však celá práca skončila fiaskom, obaja sa spoločne presťahovali do Londýna, kde sa po niekoľkých rozchodoch a jednom zrušenom zasnúbení 25. novembra 1991 zosobášili. Dcéra Polly Jane Rocket Adamsová sa im narodila 22. júna 1994. Roku 1999 sa presťahovali z Londýna do Santa Barbary v Kalifornii, kde žili až do Adamsovej smrti. Po jeho pohrebe sa Jane Belsonová a Polly Adamsová vrátili do Londýna, kde žijú dodnes.

1.2.4 Úmrtie

Douglas Adams zomrel 11. mája 2001 po cvičení v súkromnej telocvični v Montecite v Kalifornii na infarkt. Mal 49 rokov. Trpel neodhaleným zužovaním koronárnych tepien, ktoré v konečnom dôsledku viedlo k infarktu myokardu a srdcovej arytmií.

Pohreb sa konal 16. mája 2001 v Santa Barbare. Schránka s jeho pozostatkami bola uložená na cintoríne Highgate v severnom Londýne.

Spomienková slávnosť sa konala 17. septembra 2001 v Kostole svätého Martina (St. Martin-in-the-Fields) na Trafalgar Square v Londýne. Stala sa vôbec prvou bohoslužbou, ktorá bola prenášaná naživo cez Internet televíziou BBC.

1.2.5 Uterákový deň

Uterákový deň (anglicky Towel Day) sa oslavuje každý rok 25. mája. Je venovaný pamiatke Douglasa Adamsa.

Fanúšikovia Douglasa Adamsa a jeho diela počas tohto dňa so sebou všade nosia na viditeľnom mieste uterák. Táto recesia je inšpirovaná *Stopárovým sprievodcom galaxiou*, asi najznámejším dielom Douglasa Adamsa, v ktorom je uterák opísaný ako najpotrebnejšia vec, ktorú stopár so sebou môže mať:

„...*Uterák je nepochybne najdôležitejšou vecou, akú môže mať*

hviezdny stopár pri sebe. Čiastočne je to pre jeho čisto praktickú hodnotu – môžete sa doň zababušiť, aby vám nebola zima, keď sa plahočíte po chladných mesiacoch Jagalanu Beta, môžete si naň ľahnúť na niektorej z oslnivo krásnych pláží Santraguinu Päť, kam ste prišli vychutnávať omamnú vôňu mora, môžete sa ním prikryť, keď spíte pod krvavočervenými hviezdami púštnej planéty Kakrafún, môžete ho využiť ako provizórnu plachtu pri splavovaní pomalej veľrieky Mof, namočiť ho pre boj zblízka, omotať si ho okolo hlavy, aby ste sa chránili pred jedovatými výparmi alebo pohľadom pahlného pučivála z Trálu. (Je to neuveriteľne sprostý tvor. Myslí si, že ak ho nevidíte, ani on nemôže vidieť vás – tupý ako poleno, ale hrozne, hrozne pažravý.) V prípade nebezpečenstva môžete uterákom mávať, aby ste privolali pomoc, no a, pravdaže, môžete ho použiť aj na utieranie – ak vám po tom všetkom pripadá dosť čistý....“

(Adams, Stopárov sprievodca galaxiou, 2004, str.28-29)

25. mája 2004 sa v Londýne na Trafalgar Square pri tejto príležitosti zišlo viac ako 10 tisíc ľudí s uterákmi.

1.2.6 Dielo

Romány:

1979 - *The Hitchhiker's guide to the galaxy* (Stopárov sprievodca galaxiou)

1980 - *The Restaurant at the end of Universe* (Reštaurácia na konci vesmíru)

1982 - *Life, the Universe and Everything* (Život, vesmír a všetko)

1985 - *So long, and thanks for all the fish* (Zbohom a ďakujeme za ryby)

1992 - *Mostly harmless* (Zväčša neškodná)

2002 - *The Salmon of Doubt* (Ešte raz a naposledy stopom po galaxii alebo Losos pochybnosti), vyšlo posmrtné

1987 - *Dirk Gently's Holistic detective agency* (Holistická detektívna kancelária Dirka Gentlyho)

1988 - *The long dark tea-time of the Soul* (Dlhý temný podvečer duše)

Ostatné diela

- 1983 - *The Meaning of Liff* (spoluautor John Lloyd)
- 1985 - *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: The Original Radio Scripts*
(spoluautor Geoffrey Perkins)
- 1986 - *The Utterly Utterly Merry Comic Relief Christmas Book*
(spolueditor Peter Fincham):
- *Young Zaphod Plays it Safe* (tiež vyšlo knižne ako prepracované vydanie pod názvom *The Wizards of Odd* a *The Salmon of Doubt*)
 - *The Private Life of Genghis Khan*
 - *A Christmas Fairly Story* (spoluautor Terry Jones)
 - *A Supplement to The Meaning of Liff* (spoluautori John Lloyd a Stephen Fry)
- 1990 - *The Deeper Meaning of Liff* (spoluautor John Lloyd; rozšírená verzia diela *The Meaning of Liff*)
- 1991 - *Last chance to see (Ešte ich môžeme vidieť)* (spoluautor Mark Carwardine)
- 1994 - *The Illustrated Hitchhiker's Guide to the Galaxy*
- 1997 - *Douglas Adams's Starship Titanic* (autor Terry Jones), kniha napísaná na Adamsov námet

1.3 Stopárov sprievodca galaxiou

Stopárov sprievodca galaxiou je komediálna sci-fi séria, pôvodne vysielaná rádiovou stanicou BBC Radio 4. Neskôr bola prepracovaná do podoby televízneho a komiksového seriálu, počítačovej hry a celovečerného filmu a hlavne päťdielnej knižnej „trilógie“, ktorej sa vydalo už viac ako pätnásť miliónov výtlačkov. Pozostáva z týchto častí:

- *Stopárov sprievodca galaxiou (The Hitchhiker's guide to the galaxy)*
- *Reštaurácia na konci vesmíru (The Restaurant at the end of Universe)*
- *Život, vesmír a všetko (Life, the Universe and Everything)*
- *Zbohom a ďakujeme za ryby (So long, and thanks for all the fish)*
- *Zväčša neškodná (Mostly harmless)*

Slovné spojenie „päťdielna trilógia“ sa v súvislosti s touto sériou spomína z toho dôvodu, že po vydaní tretieho dielu (*Život, vesmír a všetko*) bol *Stopárov sprievodca galaxiou* označovaný za trilógiu. Potom však vyšla štvrtá časť (*Zbohom a ďakujeme za ryby*) a séria sa premenovala na „štvordielnu trilógiu“. Keď bolo vydané piate pokračovanie (*Zväčša neškodná*), prišiel názov „päťdielna trilógia“ a na niektorých vydaniach tejto knihy sa objavilo aj označenie „piata kniha v zväčšujúcej sa, nepresne pomenovanej, Stopárskej sérii“.

Príbeh hovorí o Angličanovi Arthurovi Dentovi, ktorý vďaka svojmu priateľovi Fordovi Prefectovi ujde zo Zeme tesne pred jej zničením birokratickou mimozemskou rasou Vogonov. Ford je totiž mimozemšťan pôvodom z okolia Betelgeuze a nie neúspešný herec, ako tvrdil celých pätnásť rokov všetkým svojim známym. Pred smrťou zachráni Arthura a seba tým, že v poslednej chvíli pomocou špeciálneho zariadenia „stopne“ jednu z vogónskych lodí. Dej neskôr sleduje Arthurovo vyrovnávanie sa so stratou domova, ale aj hľadanie odpovede na Veľkú otázku života, vesmíru a všetkého.

Stopárov sprievodca galaxiou je aj názvom elektronickej knihy, ktorá popisuje (alebo sa o to aspoň pokúša) všetko, s čím sa možno v galaxii stretnúť, a miesta, ktoré možno navštíviť. Pomáha všetkým tvorom galaxie, ktoré chcú vidieť krásy vesmíru za menej ako tridsať altairských dolárov denne. Najdôležitejšie však je, že kniha má na sebe veľký upokojujúci nápis: „NEPREPADAJTE PANIKE“.

2. VLASTNÁ PRÁCA

V tejto kapitole sa nachádza rozbor diela *Stopárov sprievodca galaxiou*, prvého dielu rovnomennej série.

2.1 Téma

Cesta pozemšťana Arthura Denta naprieč galaxiou po tom, čo bola jeho planéta zničená.

2.2 Kompozícia

Stopárov sprievodca galaxiou je prvou časťou päťdielnej série, ktorej diely na seba priamo nadväzujú. Je členený do prológu a tridsiatich piatich kapitol.

2.3 Charakteristika hlavných postáv

Arthur Dent: Obyčajný, mierne tvrdohlavý Angličan. Proti svojej vôli sa ocitne na ceste naprieč galaxiou spolu s dvoma mimozemšťanmi, jednou pozemšťankou a maniodepresívnym robotom. Jeho jedinou túžbou je žiť pokojný život a piť čaj. Väčšinu deja nechápe, čo sa okolo neho deje, avšak to, že to nechápe, mu nebráni znepokojovať sa tým.

Ford Prefect: Mimoszemšťan z okolia Betelgeuze, galaktický stopár, prispievateľ do *Stopárovho sprievodcu galaxiou* a kamarát Arthura Denta. Pätnásť rokov prežil na Zemi, kde sa vydával za neúspešného herca. Tesne pred zničením Zeme vogonskou flotilou zachránil seba a Arthura pred smrťou tým, že stopol jednu z ich lodí. Má rád zábavu, večierky a galaktické stopovanie, ktoré používa pravdepodobne na to, aby sa lacno dostal z jednej párty na druhú.

Tricia McMillanová/Trillian: Astrofyzička. Jediná žijúca pozemšťanka okrem Arthura Denta. Zo Zeme odišla pol roka pred jej detonáciou so Zafodom Bíblbroxom, prezidentom galaxie, ktorý ju zbalil na večierku. Zmenila si meno z Tricie na Trillian, aby to vo vesmíre znelo lepšie. Chová dve biele myšky ako spomienku na Zem.

Zafod Bíblbrox: Galaktický prezident s dvoma hlavami a tromi rukami. Je Fordovým bratancom z druhého kolena, s ktorým má tri spoločné matky. Zbalil Trillian na pozemskom večierku, kde bol prezlečený za piráta (jeho druhá hlava predstavovala papagája v klietke). Momentálne je na úteku, pretože ukradol najrýchlejšiu vesmírnu loď *Srdce zo zlata*, poháňanú nekonečnou nepravdepodobnosťou. Má rád zábavu a večierky, nemá rád Arthura Denta, ale hlavne robota Marvinu a vždyochotný palubný počítač lode *Srdce zo zlata* menom Eddie.

Marvin: Maniodepresívny robot alebo paranoidný android, ktorý, ako sám hovorí, má „...mozog s kapacitou planéty...“. (Adams, 2004, str.89) Nikto ho nemá rád, lebo všetkých deprimuje. On sám neznáša nikoho a nič, najviac však dvere na lodi *Srdce zo zlata*, ktorým robí nepredstaviteľnú radosť otvárať a zatvárať sa:

„...Pomaly, s nekonečným pohrdaním, pristúpil k dverám ako lovec zakrádajúci sa za korisťou. Potom sa náhle otvorili. ‚Vďaka vám,‘ povedali k tomu, ‚sú jedny prosté dvere nevýslovne šťastné.‘

Hlboko v Marvinovej hrudi sa zasekávali kolieska. ‚Veľmi vtipné,‘ povedal tónom rečníka na pohrebe, ‚presne ako vo chvíli, keď si myslíte, že život už jednoducho nemôže byť horší, a náhle sa všetko zhorší.‘...“. (Adams, Stopárov sprievodca galaxiou, 2004, str. 97-98)

2.4 Dej:

Jedného štvrtkového rána sa Arthur Dent zobudí a zistí, že má pred domom buldozér. Dom má byť zbúraný, pretože zavadzia vo výstavbe nového diaľničného obchvatu. Arthur sa tomu rozhodne zabrániť tým, že si ľahne pred dom do bahna, buldozéro do cesty.

Po čase prichádza jeho priateľ, Ford Prefect, a násilu ho odtiahne do blízkej krčmy na pivo, lebo vraj prichádza koniec sveta.

O dvanásť minút neskôr koniec sveta naozaj nastane. Zem totiž prišla zničiť stavebná čata mimozemskej rasy Vogonov, pretože zavadzia vo výstavbe novej hyperpriestorovej diaľnice.

Našťastie sa ukáže, že Ford v skutočnosti nie je neúspešný herec ako predstieral, ale galaktický stopár z okolia Betelgeuze, ktorý na pätnásť rokov uviazol na Zemi, keď sa o nej snažil napísať príspevok do megaúspešnej encyklopédie z názvom *Stopárov sprievodca galaxiou*. Pomocou špeciálneho zariadenia „stopne“ jednu z Vogonských lodí, čím seba a Arthura zachráni pred smrťou:

„...Ako sme sa sem dostali?“ spýtal sa v záchvate triašky.

„Chytili sme stopa“ odvetil Ford.

„Prosím?“ zvolal Arthur. „Chceš povedať, že sme jednoducho vystreli ruku, vystrčili palec a nejaké zelené monštrum s očami na stopkách sa vyklonilo a povedalo nám ‚Hej, chlapci, naskočte si! Môžem vás zobrať k odbočke na Basingstoke?‘“

„Nuž,“ začal Ford, „palec je v skutočnosti elektronické sub-eta zariadenie a najbližšia odbočka bude až pri Barnardovej hviezde šesť svetelných rokov odtiaľto, no inak si to viac-menej vystihol.“

(Adams, *Stopárov sprievodca galaxiou*, 2004, str.49-50)

Keď však kapitán lode, na ktorej sa nachádzajú, Prostetnik Vagon Jelc, zistí, že má na lodi votrelcov, rozhodne sa ich kruto potrestať. Najprv ich mučí svojou poéziou o ktorej sa vie, že je tretia najhoršia vo vesmíre. (Na druhom mieste sú Azgóti z Krie. Autorka najhoršej poézie zomrela pri demolácii Zeme.)

tlačidlo zapínajúce nepravdepodobnostný pohon. Vďaka tomu sa jedna raketa zmení na vorvaňa obrovského a druhá na kvetináč petúnií, čím je posádka zachránená. Jediné, čo na palube chýba, sú Trillianine myši.

Posádka sa rozhodne pristáť a planétu preskúmať. Dostanú sa do krátera spôsobeného dopadom vorvaňa. Ten svojím pádom odhalil tunel vedúci do podzemia planéty. Trillian, Zafod a Ford ho idú prezrieť, zatiaľ čo Marvin s Arthurom zostávajú čakať vonku. Pri prehliadke tunela nájdú miestnosť so starým počítačovým vybavením, v ktorej ich náhle uspí neznámy plyn.

Arthur nevydrží Marvinovu deprimujúcu prítomnosť a ide sa poprechádzať. Pri tom stretne jedného z obyvateľov Magrathei menom Slartibartfast. Ten mu vysvetlí, že Magratheičania celých päť miliónov rokov spali pod povrchom planéty a čakali, kým sa ekonomika nespamätá natoľko, aby mali zasa prácu. V tejto chvíli sú však hore kvôli jednej lukratívnej zákazke.

Slartibartfast vezme Arthura so sebou do vnútra Magrathei, kde mu ukáže planétu, na ktorej práve pracujú. Ohromený Arthur zistí, že je to Zem. „...Zem,“ šepol Arthur.

„Presnejšie povedané, Zem číslo dva,“ opravil ho Slartibartfast veselo. „Vyrábame kópiu podľa pôvodných stavebných plánov.“

(Adams, Stopárov sprievodca galaxiou, 2004, str. 147)

Slartibartfast mu vysvetlí, že aj pôvodnú planétu Zem vytvorili oni. Objednali si ju od nich myši, ktoré sú v skutočnosti „...výrastky hyperinteligentných pandimenzionálnych bytostí, presahujúcich do našej galaxie...“ (Adams, Stopárov sprievodca galaxiou, 2004, str. 148)

Bytosti, známe u nás ako myši, vo svojej skutočnej podobe však vyzerajúce takmer ako ľudia, chceli už mnoho rokov zistiť, čo je zmyslom života. Postavili preto výkonný superpočítač a nazvali ho *Studnica múdrosti*. Mal zistiť odpoveď na Veľkú otázku života, vesmíru a všetkého. Súhlasil so svojou úlohou, povedal však, že na jej splnenie bude potrebovať sedem a pol milióna rokov.

Po uplynutí časovej lehoty, na deň Veľkej odpovede, povedal

Studnica múdrosti, na čo prišiel:

„...*Ó, Studnica múdrosti*,... ..*Máš pre nás... ehm... teda...*'

„Či mám pre vás odpoveď?' Prerušil ho počítač majestátnym hlasom. *„Áno. Mám.'*...

...*„Si pripravený odovzdať nám ju?'*...

...*„Som, aj keď si myslím, že sa vám nebude páčiť.'*

„Na tom nezáleží,' vyhlásil Fu-uč. *„Musíme ju počuť, a to hneď!'*

...*„Dobre,'* súhlasil počítač. *„Odpoveď na Veľkú otázku života, vesmíru a všetkého je...'* počítač urobil dramatickú pauzu...

...*„Štyridsaťdva,'* dopovedal *Studnica múdrosti s božskou majestátnosťou a pokojom...“*

(Adams, Stopárov sprievodca galaxiou, 2004, str.161-162)

Štyridsaťdva je správna odpoveď, avšak na to, aby sa zistilo, čo znamená, treba najprv zistiť na čo vlastne odpovedá. Treba pochopiť otázku života, vesmíru a všetkého.

Otázku však *Studnica múdrosti* zistiť nedokázal, preto navrhol nový počítač, lepší a výkonnejší ako je on sám. Na jeho prevádzku bolo treba biologickú maticu a desať miliónov rokov času, kým zistí otázku.

„...*Áno! Navrhнем vám ten počítač a dám mu aj meno. Bude sa volať... Zem...*“ (Adams, Stopárov sprievodca galaxiou, 2004, str. 164)

Nanešťastie, Zem päť minút pred zistením otázky zničili Vogoni.

Slartibartfast odvedie Arthura do miestnosti kde už čakajú Zafod, Ford a Trillian. Všetci sa majú stretnúť s myšami, ktoré, ako sa zistilo, sú Trillianini myšiaci Frenky a Bendži. Tí im povedia, že aj keď bola Zem zničená, stále je šanca nájsť otázku. Je zakódovaná v Arthurovom mozgu, pretože mozog každého pozemšťana bol organickou súčasťou programu. Keďže bol na Zemi tesne pred zničením, dalo by sa z jeho hlavy zistiť predposlednú konfiguráciu programu a z nej vydedukovať otázku.

Arthur si odmietne nechať vybrať, naimpregnovať a nakrájať mozog a myši ho napadnú. V tom momente sa však na Magrathee začne poplach. Pristála tam nepriateľská flotila – Zafoda vystopovali policajti

a chcú ho chytiť. Podarí sa im ujsť myšiam aj policajtom, ktorým z nejakého dôvodu explodoval príručný počítač zodpovedný za riadenie životných funkcií. Bezpečne sa dostanú na povrch planéty.

Nájdu ako vždy deprimovaného Marvina a s ním aj policajnú loď stojacu vedľa *Srdca zo zlata* celkom bez života. Vysvitne, že Marvin sa s ňou rozprával:

„...Ty si s ňou hovoril?“ zvolal Ford. „Ako to myslíš? Ako si s ňou mohol hovoriť?“

„Jednoducho. Hrozne som sa nudil, trápila ma neznesiteľná depresia, tak som sa napojil na jej externý počítačový vstup. Mal som s jej počítačom dlhú debatu o vesmíre a svojom názore naň.“

„A čo sa stalo?“ tlačil naňho Ford.

„Spáchala samovraždu,“ odvetil Marvin a odšuchtal sa naspäť do Srdca zo zlata...“ (Adams, Stopárov sprievodca galaxiou, 2004, str. 190)

Vrátia sa na *Srdce zo zlata* a odlietajú najesť sa do *Reštaurácie na konci vesmíru*.

DISKUSIA A ZÁVER

Dielo Stopárov sprievodca galaxiou sa stalo svetovým fenoménom. Dokazuje to obrovský počet predaných výtlačkov, množstvo jazykov, do ktorých bolo preložené aj to, ako často sa cituje v iných dielach. Vznikli aj rôzne fankluby, či už série ako celku, čísla 42, uterákov, alebo supersilného alkoholického nápoja leptajúceho kov, pangalaktického dunihlavu. To dokazuje, že kniha, plná absurdného humoru hýriaca neobvyklými nápadmi, obsahuje aj niečo viac, ako len humor samotný. Pod vtipom totiž ukrýva uveriteľné charaktery, ktoré, ak si odmyslíme, že sú z druhého konca galaxie, majú oči na stopkách, patria do rasy živých matracov alebo sú superinteligentným odtieňom modrej farby, sa správajú úplne ako my. Série odkazuje alebo paroduje na množstvo pozemských udalostí a ukazuje ich v novom svetle. A to je správne.

Môžeme si totiž uvedomiť, že nič nie je také zlé, ako sa na prvý pohľad zdá. Poriadne sa zasmiať na problémoch, ktoré sme mali, máme a budeme mať, aj keď nie v galaktickom merítku. A užiť si jedinečný prúd imaginácie, ktorý nám Douglas Adams predostiera.

Pripomenieme si, že netreba za všetkým, čo sa nám v živote stane, hľadať zmysel. Príkladom toho je číslo 42, o ktorom si mnohí fanúšikovia knihy mysleli, že znamená niečo viac, ako len číslo. Že Adams doň zakomponoval nejaký odkaz, keď si ho zvolil za odpoveď na otázku života, vesmíru a všetkého. V skutočnosti bolo toto číslo myslené len ako vtip, žiadne skryté trinástky, Tibetskí mnísi alebo binárna sústava. Iba vtip.

Netreba súdiť knihy podľa žánra, do ktorého patria, potom by nám mohlo ujsť mnoho skvelých kúskov. Preslávených nielen svojou kvalitou, ale aj tým, že s nimi zažijeme veľa zábavy. Niekedy nájdeme v humoristických knihách oveľa viac pravdy, ako v ťažkých pseudofilozofických dielach, ktoré má síce v knižnici každý, lebo sa to patrí, ale aj tak zapadajú prachom. Dnešný svet jednoducho potrebuje viac vtipu.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

ADAMS, Douglas: Stopárov sprievodca galaxiou

Slovenské vydanie – SLOVART, spol s.r.o

Bratislava 2004

*Z angl. originálu Douglas Adams: The Hitchhiker's Guide to the Galaxy
peložil Patrick Frank.*

Prvé vydanie

191 str.

ISBN: 80-7415-903-8

www.wikipedia.org

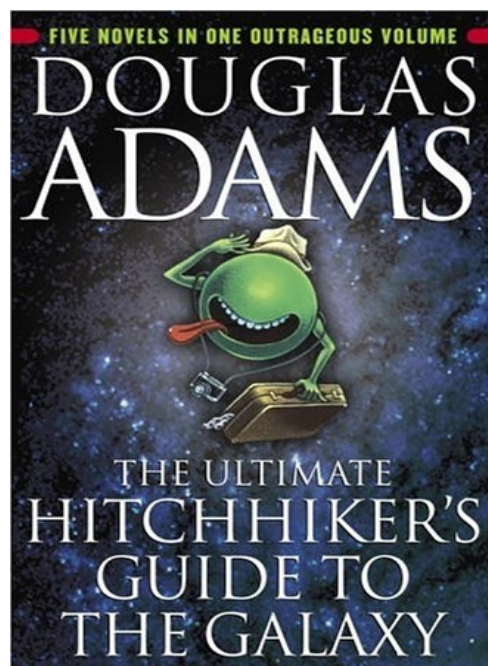
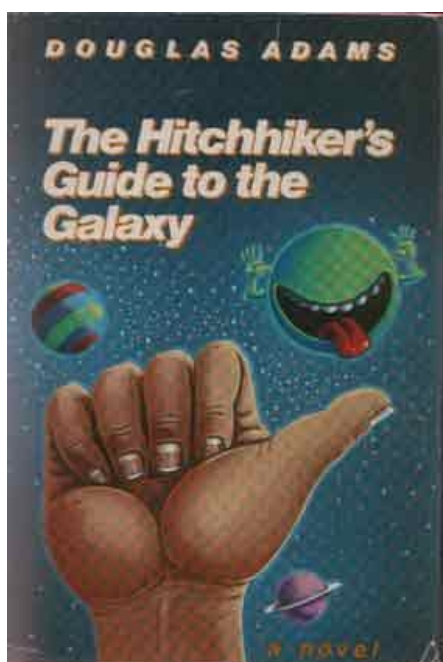
uterakovyden.szm.sk

www.douglasadams.com

Prilohy

Douglas Adams

Stopárov sprievodca galaxiou, anglické vydanie

Stopárov sprievodca galaxiou, film

DON'T PANIC
MAY 6 2005

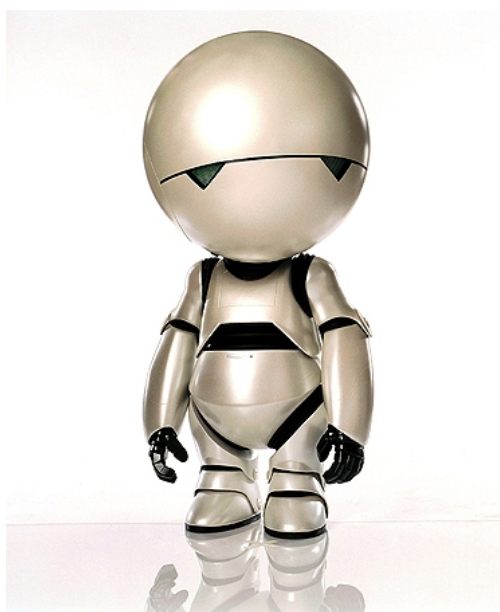

©2004 BUENA VISTA PICTURES DISTRIBUTION

NEPODLIEHAJTE PANIKE

Marvin

Prostetnik Vogon Jelc

42 – odpověď na otázku života, vesmíru a všeho